

Activiteitenplan

initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Dit model voor een activiteitenplan hoort bij de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro. Uw activiteitenplan met bijhorende begroting dienen ter beoordeling van uw initiatief. Hiertoe plaatst u enerzijds uw activiteitenplan op <https://faro.cultureelerfgoed.nl> (het Faro platform). Deelnemers van het platform kunnen op deze manier een reactie geven op uw initiatief. Anderzijds legt u zowel het(zelfde) activiteitenplan als ook de begroting voor door dit toe te sturen aan faro@cultureelerfgoed.nl. Op het Faro platform vindt u meer informatie over de procedure en criteria.

Onderstaande gegevens worden ingevuld door de organisatie/persoon die uiteindelijk ook de formele subsidieaanvraag zal indienen en tevens de subsidie op diens rekening ontvangt.

Naam organisatie:	Museum Catharijneconvent
Contactpersoon:	[REDACTED]
E-mailadres:	[REDACTED]
Telefoonnummer:	[REDACTED]

Naam initiatief:	Nieuw religieus erfgoed met oude wortels
Totale kosten:	92.380 Klik of tik om tekst in te voeren.
Gevraagde subsidiebijdrage:	30.000
Bedrag cofinanciering door derden:	47.980
Bedrag eigen bijdrage:	14.400
Inzet vrijwilligers in uren:	548

Activiteitenplan

1. Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen?

(u kunt meerdere vakjes aankruisen)

- ☒ Integrale benadering van cultureel erfgoed
- ☐ Archeologie
- ☐ Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed
- ☐ Cultuurlandschap
- ☒ Roerend erfgoed
- ☐ Mobiel erfgoed
- ☒ Immaterieel erfgoed
- ☐ Oral History
- ☐ Archieven
- ☐ Digital born erfgoed
- ☐ Andere vorm, te weten Klik of tik om tekst in te voeren.

2. Geef een korte omschrijving (maximaal 400 woorden) van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.

Aanleiding

Nieuw religieus erfgoed met oude wortels van Museum Catharijneconvent en SKIN (Samen Kerk in Nederland) is ontstaan vanuit ervaringen met participatieve werkwijzen met religieus erfgoed.

Religieus erfgoed is verbonden met identiteit en functioneert binnen erfgoedinstellingen én erfgoedgemeenschappen. Het doet de gemoederen oplaaien, én draagt bij aan constructieve gesprekken over pijnlijke thema's. Religieus erfgoed raakt aan verschillende domeinen: onderwijs, sociale leven en publieke ruimte.

We doen gericht onderzoek naar de vraag: welke werkwijzen en methodieken kunnen erfgoedprofessionals en erfgoedgemeenschappen samen inzetten om middels religieus erfgoed constructieve gesprekken te voeren over ongemakkelijke onderwerpen die een rol spelen in actuele discussies in de Nederlandse samenleving? Hierin gaan we verder dan een overzicht van verschillende methodieken te geven. Het proces wordt bekeken. Hoe kun je aan de voorkant in cocreatie tussen erfgoedmedewerkers en erfgoedgemeenschappen interventies ontwikkelen die voor beide groepen van toegevoegde waarde zijn? Hoe kunnen betrokkenen werken aan een wetenschappelijk onderbouwde werkwijze die de door hen gewenste impact heeft, en welke kennis, vaardigheden en houding vraagt dit van erfgoedprofessionals én van erfgoedgemeenschappen?

Hoofdactiviteiten

De eerste lijn van het project behelst participatieve activiteiten rondom de casus christendom, religieus erfgoed en het koloniale verleden. Participanten zijn afkomstig uit erfgoedgemeenschappen die voorouders hebben in landen met een koloniaal verleden - christenen met een migratieachtergrond - en autochtone christelijke gemeenschappen. Het koloniale verleden is een gedeeld verleden dat bij beide groepen gevoelig ligt. De participanten bezoeken vier museale collecties en gaan in gesprek over objecten die te maken hebben met christendom en kolonialisme. Ook vinden er vijf vergelijkbare bijeenkomsten plaats bij erfgoedgemeenschappen.

De tweede lijn behelst onderzoek naar de impact van die activiteiten op alle betrokkenen. Het ICE (Impact Centre Erasmus) onderzoekt hoe de erfgoedsector impactvol en impactgericht kan werken met religieus erfgoed. Hiervoor worden bestaande methodieken (op het gebied van religieus erfgoed en koloniaal erfgoed) met elkaar verbonden, en verrijkt met wetenschappelijk onderzoek naar de impact van deze dialoog op de betrokken erfgoedprofessionals en erfgoedgemeenschappen.

Door deze nieuwe werkwijze te onderzoeken, in kaart te brengen en publiekelijk te ontsluiten, levert een aanvullende toolkit op die breed inzetbaar is voor professionals en gemeenschappen die het thema religie & religieus erfgoed adresseren. De toolkit wordt gepresenteerd op een symposium gericht op duurzamere samenwerking binnen de erfgoedsector.

Doel

Inzichtelijk maken hoe je komt tot interventies die de houding van erfgoedgemeenschappen en erfgoed specialisten ten opzichte van religieus erfgoed met een ongemakkelijk of pijnlijk verleden kunnen veranderen. Dat is nodig om onze maatschappelijke rol als erfgoedsector in te vullen: in deze gepolariseerde tijd, is het van belang samen te oefenen in constructieve gesprekken met ruimte voor meerstemmigheid en onderbelichte perspectieven. Daarmee sluit dit project aan bij het overkoepelende speerpunt van het FARO-verdrag, waarin meerstemmigheid en de toegang van gemeenschappen tot hun erfgoed centraal staan.

3. Omschrijf wat het beoogde eindresultaat is.

Toolkit & inbedding erfgoedsector

De uitkomst van het project is een wetenschappelijk onderbouwde en publiek toegankelijke toolkit voor een participatieve en impactgerichte omgang met (beladen) religieus erfgoed (de exacte vorm van dat wat we nu 'toolkit' noemen wordt gedurende het project op participatieve wijze verder ingevuld). Deze toolkit is aanvullend op bestaande werkwijzen voor de omgang met beladen erfgoed en/of museale voorwerpen en collecties met meerstemmige betekenissen. Deze schieten vaak tekort wat betreft de omgang met meerstemmig religieus erfgoed, en er wordt geen of onvoldoende aandacht aan de vaak sensitieve omgang met religie besteed.

De toolkit wordt in een slotsymposium gedeeld met erfgoed specialisten en vertegenwoordigers van verschillende religieuze gemeenschappen. Bij dit symposium presenteert de ICE de resultaten van haar onderzoek en gaat Museum Catharijneconvent in op de toolkit die ontwikkeld is op het vlak van participatieve omgang met religieus erfgoed. De aanwezigen gaan met elkaar in gesprek over de verschillende methodieken die er gehanteerd worden binnen de erfgoedsector en hoe die zich tot elkaar verhouden. Op deze wijze stimuleren we het gesprek tussen instellingen die verschillende toolkits en handleidingen hebben geproduceerd, om te verkennen hoe deze producten zich tot elkaar verhouden. Ook willen we het gesprek stimuleren binnen de erfgoedsector over religie en religieus erfgoed en snijvlakken verkennen met andere erfgoed domeinen: in onderwijs en het sociale domein, bij kunst en erfgoed in de publieke ruimte. Het project vertrekt vanuit de omgang met de casus christendom, migratie en koloniaal erfgoed, maar de uitkomsten van het onderzoek en de toolkit zijn immers breder toepasbaar in het erfgoedveld. De verdere inbedding van de toolkit in de erfgoedsector vindt plaats met behulp van een communicatiecampagne en het activeren van het netwerk van Museum Catharijneconvent, SKIN, het Wereldmuseum en de twee partnermusea (het Zendingserfgoedhuis en Missiemuseum Steyl).

4. Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd. Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap:

- de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit;
- de doelstelling, resultaten of producten.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Zie bijlage 'Specificatie activiteiten'

5. Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Zie bijlage 'Specificatie activiteiten'

In de Uitvoeringsagenda Faro – deel I is door het erfgoedveld opgetekend wat de betekenis is van het Verdrag van Faro voor de Nederlandse erfgoedzorg en hoe het daar invulling aan wil geven. Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage moet uw initiatief bijdragen aan de implementatie van het Verdrag van Faro in het functioneren van de Nederlandse erfgoedzorg. De mate waarin uw initiatief hieraan voldoet wordt meegenomen in de beoordeling. Daarover gaan de volgende vijf vragen.

6. Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?

- ☒ Participatie in de volle breedte
- ☒ Open houding voor andere erfgoedopvattingen
- ☒ Erfgoed midden in de samenleving

7. Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

Klik of tik om tekst in te voeren.

Participatie in de volle breedte

- Het initiatief betreft erfgoedgemeenschappen met herkomst in voormalige koloniën op een actieve, betekenisvolle manier bij het omgaan met christelijk erfgoed met een koloniale context.
- Participanten kunnen van tevoren invloed uitoefenen op de gekozen werkwijze, tijdens het proces bijsturen, en meebepalen hoe dit aan de buitenwereld wordt gepresenteerd.
- Participanten kiezen zelf objecten uit de collectie via een toegankelijke online sessie en brengen bovendien eigen objecten mee, wat zorgt voor gedeelde zeggenschap.
- Tijdens de gesprekken rondom de objecten wordt gelijkwaardige uitwisseling gefaciliteerd doordat zowel erfgoedprofessionals als erfgoedgemeenschappen hun kennis en perspectieven met elkaar delen.

Voorbeeld: Bij het ontwikkelen van dit project is vorig jaar een online consultatiesessie gehouden met vertegenwoordigers van verschillende gemeenschappen, om te toetsen wat ze van dit plan vinden. Men kon zelf ideeën aandragen en daaruit hebben we samen dit plan geselecteerd voor verdere uitwerking. Eén persoon hoopte dat de gesprekken die ons voor ogen staan rondom objecten met een beladen koloniaal verleden een 'sacred moment' van *reclaiming our history* zouden zijn voor de erfgoedgemeenschappen, die zullen bijdragen aan verwerking en verzoening. Doordat zij positief reageerden, dienen wij nu deze aanvraag in bij Faro.

Open houding voor andere erfgoedopvattingen

- Door ontmoetingen te organiseren rondom religieus erfgoed met koloniale wortels (activiteiten 2, 3 en 4), op basis van wederzijdse kennisuitwisseling, openheid en respect, wordt ruimte gecreëerd voor meerstemmigheid en nieuwe perspectieven.
- Er wordt expliciet ruimte geboden voor ongemakkelijke gesprekken over het koloniale verleden, waarmee het initiatief ook bijdraagt aan herstel van historisch onrecht en sociale rechtvaardigheid.

Voorbeeld:

de piring natzar, de Molukse offerschaal, wordt door sommige Molukse christenen als prechristelijk en dus 'heidens' beschouwd, en door anderen juist als heilige plek van ontmoeting met God. Wie bepaalt dat en in hoeverre is datgene wat mensen vanuit het verleden hebben geleerd – soms op basis van een geïnternaliseerde Europese blik op hun eigen cultuur – eigenlijk terecht?

Erfgoed midden in de samenleving

- Het project stimuleert uitwisseling tussen verschillende gemeenschappen onderling, met verschillende culturele en religieuze achtergronden en verschillende perspectieven op maatschappelijke discussies. Deze tijd van toenemende polarisatie en 'verbubbeling' vraagt daar om. Meer dan over alleen een historische plek of object, gaat erfgoed om de mensen die er gebruik van maken en betekenis aan verlenen. Erkenning van en waardering voor erfgoed dat ingebed is in erfgoedgemeenschappen en bredere kringen van betrokkenen kunnen bijdragen aan wederzijds begrip en sociale cohesie.
- Het project stimuleert erfgoedprofessionals en erfgoedgemeenschappen na te denken over hun positie binnen de maatschappelijke context waarin zij opereren, en met welke kennis, vaardigheden en houding zij kunnen bijdragen aan het verantwoord omgaan met het erfgoed dat zij beheren.

8. Aan welke thema's en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief substantieel bij? Er zijn in principe meerdere thema's mogelijk. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

- ☐ Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein
- ☐ Democratische vernieuwing
- ☐ Dynamische leefomgeving
- ☐ Waarderen van erfgoed
- ☒ Meerstemmigheid
- ☐ Oral History
- ☐ Digitaal erfgoed
- ☐ Archieven
- ☐ Archeologie
- ☐ Caribisch Nederland
- ☐ Internationaal
- ☒ Erfgoedbewustzijn en educatie
- ☒ Ondersteuning erfgoedparticipatie
- ☐ Opleidingen
- ☒ Werkwijzen en wegwijzen
- ☐ Financiering erfgoedinitiatieven

Geef (indien meerdere thema's aangekruist) aan wat naar uw mening het hoofdthema van uw initiatief is. Bij de beoordeling wordt vooral naar dit thema gekeken.

- Werkwijzen en wegwijzen

9. Omschrijf voor het hoofdthema (en - indien relevant - maximaal 2 andere thema's) hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

Hoofdthema: Werkwijzen en wegwijzen

Het initiatief sluit nauw aan bij de Faro-doelstelling om erfgoedparticipatie duurzaam te verankeren in beleid én praktijk, en in het bijzonder bij het thema 'Werkwijzen en wegwijzen' doordat we samen doen én daarvan leren. In het project werken we met erfgoedgemeenschappen aan een concreet participatief traject rond christendom en kolonialisme (het 'doen'), en onze wetenschappelijke partner Impact Centre Erasmus onderzoekt wat we kunnen leren van dat wat we doen.

Dit project biedt daartoe een methodisch en onderbouwd traject waarin bestaande werkwijzen meer met elkaar worden verbonden. Werkwijzen op het gebied van religieus erfgoed richten zich grotendeels op kerkinterieurs, en minder op andere vormen van religieus erfgoed of erfgoed van buiten Nederland. Werkwijzen op het gebied van koloniaal erfgoed richten zich vaak op vraagstukken van herkomst en teruggave, en minder op religieus en/of christelijk erfgoed. Ons project biedt dus een

unieke combinatie door bestaande methodieken verder door te ontwikkelen rondom het thema religie, religieus erfgoed en co-creatie met (religieuze) erfgoedgemeenschappen.

Daarnaast:

- verrijkt ons project bestaande werkwijzen met wetenschappelijk onderzoek naar impact, effectiviteit en overdraagbaarheid van het proces van ontwikkeling en uitvoering van interventies. Dit onderzoek van het ICE zal het uiteindelijke resultaat van het project, de toolkit, wetenschappelijk onderbouwen en daarmee kwalitatieve garantie bieden.
- brengt het in kaart wat (kennis, vaardigheden, houding) de erfgoedsector nodig heeft om erfgoedgemeenschappen te faciliteren in het zich toe-eigenen van beladen erfgoed waar zij historisch mee verbonden zijn maar dat verschillende opvattingen en emoties kan oproepen, en wat de impact van zo'n samenwerkingstraject is op betrokkenen.
- hebben we een grondige aanpak om de opgedane kennis te delen in de erfgoedsector om daarmee bij te dragen aan structurele verandering van de werkwijzen in de erfgoedsector, met name op het gebied van religie en religieus erfgoed en de bijbehorende gemeenschappen in de Nederlandse samenleving. Hiermee zijn we overtuigd dat het project een praktijkgerichte bijdrage zal leveren die past bij de uitgangspunten van het Faro-verdrag.

Neven-thema 1: Meerstemmigheid

Zoals expliciet benoemd op p. 28-29 van de Uitvoeringsagenda, beoogt het Faro-verdrag een rijker, socialer en relevanter beeld van erfgoed. Ons project *Nieuw religieus erfgoed met oude wortels* geeft structureel ruimte aan stemmen van migrantenchristenen die nu in de erfgoedpraktijk vaak onderbelicht blijven. Niet alleen hun kennis over objecten en bijbehorende tradities en verhalen wordt daarbij erkend, maar ook hun persoonlijke verhouding tot het koloniaal verleden en hoe dat doorwerkt in het heden.

Het project sluit bovendien aan bij de Faro-doelstelling om vormen van erfgoed “die nog geen vaste plek hebben in het systeem” (zoals nieuw religieus erfgoed) te erkennen, onderzoeken en samen te presenteren. Door ruimte te bieden aan andere betekenissen (bijvoorbeeld orale kennis of spirituele interpretaties), draagt het project bij aan de dekolonisatie van erfgoedkennis en het serieus nemen van andersoortige kennisbronnen, zoals door Faro bepleit.

Tot slot sluit het aan bij dit Faro-thema doordat we bewust meerstemmigheid opzoeken en ruimte bieden in onze werkwijze. Dat doen we door samenwerking te zoeken met verschillende partners en stakeholders die onderling vaak weinig, weinig diepgaand of weinig constructief contact met elkaar hebben, maar met wie wij als museum wel contact hebben. Met ons activiteitenprogramma brengen we deze groepen bij elkaar en faciliteren we een open en meerstemmig gesprek over soms beladen onderwerpen. Ervaringen in het verleden hebben ons geleerd dat een constructief meerstemmig gesprek rondom religieus erfgoed bijdraagt aan wederzijds begrip, en dat ons museum daar een geschikt verbindend platform voor is.

Neven-thema 2: Erfgoedbewustzijn en educatie

Het project vergroot het erfgoedbewustzijn op verschillende niveaus:

- Bij erfgoedprofessionals: door gezamenlijke reflectie op hun rol, door impactgericht te leren werken, en door vaardigheden te ontwikkelen rond het faciliteren van gevoelige maatschappelijke gesprekken.
- Bij erfgoedgemeenschappen: door hen uit te nodigen hun kennis te delen, objecten te herkennen en te contextualiseren, én eigen erfgoed te presenteren (zoals beelden, schalen of rituelen). Dit project levert bovendien belangrijke input voor een langer lopend onderzoeksprogramma naar Missie en zending van Museum Catharijneconvent. Binnen dit programma wordt ook met steun vanuit de regeling Colonial Collections (Colonial Collections Consortium) participatief onderzoek gedaan naar de koloniale herkomst van een objecten in de collectie van het museum. Het onderzoeksprogramma resulteert in 2030 een tentoonstelling, een publicatie en een publiek toegankelijk digitaal kennisdossier over christendom en kolonialisme (zie ook vraag 14). Bij de tentoonstelling wordt publieksprogrammering en onderwijsaanbod ontwikkeld. Op langere termijn draagt het project dus bij aan educatie van het algemene publiek. Het project sluit tot slot aan bij Faro's oproep om erfgoed te benaderen als bron van democratisch burgerschap en maatschappelijke verbinding (p. 11-13). Zowel tijdens de loop van het project als tijdens de tentoonstelling op langere termijn benaderen we erfgoed als bron van maatschappelijke verbinding, doordat we middels een open en meerstemmig gesprek over soms beladen onderwerpen bijdragen aan

meer wederzijds begrip. Door verschillende perspectieven en verhalen te laten klinken, waaronder ook juist onderbelichte stemmen die in het verleden vaak minder aandacht hebben gekregen, en onderwerpen te bespreken die raken aan religie, samenleving en politiek - ook als het gevoelige onderwerpen zijn waar mensen verschillende visies op hebben - oefent het project democratisch burgerschap rechtstreeks in de praktijk!

10. Omschrijf beknopt (maximaal 400 woorden) op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. *Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeemaanpassing, schaalsprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.*

Dit initiatief beoogt een structurele verandering in de erfgoedvisie op religieus erfgoed. Door religieus erfgoed vanuit het perspectief van (religieuze) erfgoedgemeenschappen met wortels in voormalige koloniën gezamenlijk te onderzoeken, draagt het project bij aan nieuwe, meerstemmige werkwijzen in erfgoedzorg. De beoogde structurele verandering vindt plaats op drie niveaus:

Nieuwe werkwijzen

Er wordt een duurzame samenwerking aangegaan tussen erfgoedinstellingen, wetenschappelijke instellingen en erfgoedgemeenschappen. Nieuwe elementen hierin zijn:

- 1) Doel: een werkwijze gericht op impactgestuurd werken, waarbij de gehanteerde interventies daadwerkelijk en aantoonbaar bijdragen aan de vooraf beoogde intenties van alle betrokkenen.
- 2) Doelgroep: een werkwijze gericht op erfgoed en erfgoedgemeenschappen die momenteel ondervertegenwoordigd zijn in de erfgoedsector.
- 3) Methode: expliciete en zelfkritische aandacht voor de hiervoor benodigde houding, vaardigheden en kennis van erfgoedprofessionals.

Nieuw erfgoed met oude wortels

Het initiatief stelt vormen van erfgoed centraal die, zoals het Verdrag van Faro benoemt, “nog geen vaste plek in het systeem” hebben – zoals nieuw christelijk erfgoed uit migrantengemeenschappen. Door deze objecten en de bijbehorende kennisbronnen (zoals orale tradities, immaterieel erfgoed en religieuze beleving) te erkennen, wordt het dominante erfgoedkader actief verruimd.

Nieuw inzicht, zelfreflectie en wederzijds begrip

Het project bevordert een eerlijke reflectie op het thema christendom, religieus erfgoed en kolonialisme doordat betrokken erfgoedprofessionals op gelijkwaardige wijze luisteren naar de stemmen van erfgoedgemeenschappen die nog weinig worden gehoord. Het onderscheid dat van oudsher werd gemaakt tussen Europees christelijk erfgoed (zoals verzameld in Museum Catharijneconvent) en religieus en cultureel erfgoed van andere bevolkingsgroepen (vaak als etnografica in andere musea terechtgekomen) werkt nog steeds door in museale collecties en tentoonstellingen. Door vanuit het perspectief van culturele uitwisseling naar koloniaal erfgoed te kijken, ontstaat er ruimte voor andere, meerstemmige narratieven over dit verleden. Er ontstaat dan oog voor de culturele diversiteit binnen het christendom, meer waardering voor de invloed van niet-Europese culturen en religies op christelijk erfgoed, en meer begrip voor hoe om te gaan met religieus erfgoed als levend erfgoed dat raakt aan de identiteit van mensen vroeger en nu. Met deze bewustwording over de rol van het christendom in het koloniale verleden en de actuele doorwerking ervan wordt bijgedragen aan een meer betekenisvolle en relevantere erfgoedpraktijk, in lijn met de kernwaarden van Faro.

Bij de beoordeling van uw initiatief wordt ook gekeken naar de aansluiting van uw initiatief bij de ambities van anderen en bij vraagstukken in de samenleving en de inzet van vrijwilligers. Daarover gaan de volgende drie vragen.

11. Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken. *Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transities in de leefomgeving.*

Dit initiatief sluit direct aan bij actuele beleidsontwikkelingen zoals de implementatie van het Verdrag van Faro, de nationale dialoog over het koloniale verleden en de ambitie tot een inclusieve en meerstemmige erfgoedpraktijk. Het project draagt bij aan maatschappelijke vraagstukken rond migratie, identiteit, representatie en sociale cohesie. Door ruimte te bieden aan stemmen van erfgoedgemeenschappen over christendom en kolonialisme, bevordert het onderling begrip, historisch besef en kritisch burgerschap.

In het huidige maatschappelijk debat over het koloniale verleden blijven religieuze aspecten vaak onderbelicht, terwijl religie in het verleden wel een prominente rol speelde. Missionarissen en zendelingen kwamen vaak als eerste in contact met de lokale bevolking, beschreven hun culturele en religieuze gebruiken, stimuleerden culturele uitwisseling en interreligieus contact en legden verzamelingen aan ten behoeve van Europese musea. Deze historie is beladen met zwarte pagina's van ongelijkheid, machtsmisbruik, onderdrukking en vernietiging van lokale culturen, en werkt daardoor nog steeds door in de onderlinge verhoudingen in Nederland. De ongelijkheid uit het verleden werkt nog steeds door in de huidige postkoloniale wereld. Hierdoor roept dit verleden allerlei ongemakkelijke en pijnlijke vragen op: welke lessen zijn er wel of niet geleerd, en in hoeverre zijn de verhoudingen tussen verschillende gemeenschappen in de samenleving tegenwoordig anders dan vroeger?

Ten eerste draagt dit project bij aan dit maatschappelijke debat doordat dit project zich richt op erfgoedgemeenschappen die onderbelicht zijn in de erfgoedsector en het maatschappelijk gesprek, namelijk christenen met een migratieachtergrond in Nederland (een groep van zo'n 1,2 miljoen Nederlanders). De stem van migrantenchristenen is vaak een genuanceerde of ambivalente: hoewel er (terecht) kritiek op het koloniale verleden wordt geuit, is men tegelijkertijd vaak positief of zelfs dankbaar voor het feit dat Europeanen hen (hun voorouders) met het christendom in aanraking hebben gebracht, en zij op die manier tot geloof zijn gekomen. Deze stem levert wel spanningen op binnen gemeenschappen zelf, maar ontbreekt nog grotendeels in het maatschappelijk debat over kolonialisme. Hiermee dragen we dus bij aan de bredere beweging om d.m.v. meerstemmigheid erfgoed dienstbaar te maken aan actuele maatschappelijke transitie en onderling begrip.

Ten tweede dragen Museum Catharijneconvent, SKIN en de betrokken museumpartners met dit project bij aan dialoog en verbinding rondom beladen maatschappelijke thema's met onze unieke expertise over het thema religie en religieus erfgoed. De huidige maatschappelijke context is er één van toenemende politieke spanningen rondom migratie, stijgende eenzaamheidscijfers, en een zoektocht van velen naar hun identiteit. Denk bijvoorbeeld aan discussies over 'de Nederlandse identiteit', die ook religieuze contouren krijgt in het concept 'de joods-christelijke identiteit'. Tegelijkertijd is Nederland onherroepelijk veranderd in een multireligieuze en multiculturele samenleving. Voor grote groepen Nederlanders is hun religieuze identiteit een essentieel onderdeel van hun leven, en velen herkennen het verlangen om bij een groep te horen, of dat nu cultureel, religieus of anderszins is. Lidmaatschap van een groep geeft zin en betekenis aan het leven. Maar tegelijkertijd bestaat een groep alleen door de identiteit te begrenzen ten opzichte van andere groepen. Er zijn ook mensen die niet bij de groep horen, en hoe verhoud je je daartoe? Onze ervaring is dat kennis van religieus erfgoed bijdraagt aan meer begrip en verbinding tussen verschillende groepen en een bepaalde groepsidentiteit kan versterken. Tegelijkertijd kan religieus erfgoed ook gebruikt zijn of worden om andere groepen uit te sluiten, of betwist worden doordat verschillende groepen er aanspraak op maken. Daarom is het van groot belang dat beheerders van religieus erfgoed dat erfgoed met zorgvuldigheid, deskundigheid en evenwichtigheid beheren en inzetten, en daarin schuilt mede het belang van dit project.

Aangezien veel Nederlanders worden geïnspireerd door religieuze opvattingen, is het thema religie van belang voor de Nederlandse samenleving. Niet alleen voor mensen die zich rekenen tot een bepaalde religieuze gemeenschap: ook mensen die geen lid zijn van een geloofsgemeenschap hebben bepaalde overtuigingen (bijvoorbeeld over goed en kwaad) die hun keuzes bepalen en hun visie vormen op in wat voor een samenleving zij willen leven. Daarover in gesprek gaan middels erfgoed om meer kennis over en begrip voor elkaars diepere drijfveren te krijgen is de missie van Museum Catharijneconvent. In het bredere erfgoed domein is er beperkte kennis van hoe te werken met religieus erfgoed en met religieuze gemeenschappen. Ondanks de aanwezige expertise moeten wij onszelf, als erfgoedprofessionals, blijven ontwikkelen omdat de dynamische maatschappelijke context nieuwe vragen blijft opwerpen.

Tot slot: binnen de erfgoedsector wordt er veel gesproken over het belang van participatie en impact. Maar van het daadwerkelijk op gelijkwaardige wijze samen ontwikkelen van werkwijzen en methodieken is niet altijd sprake. Vaak wordt er na afloop van de ontwikkeling van een handleiding of toolkit getest hoe deze in de praktijk functioneert en of de gebruikers ermee uit de voeten kunnen. Wij doen het anders door al vanaf de start van het cocreatieve proces het Impact Centrum Erasmus te betrekken. We kiezen er bewust voor om aan de voorkant met behulp van experts het proces, de verwachtingen en best practices en de impact op de participanten en de erfgoedspecialisten te onderzoeken en in de praktijk te testen. Daardoor ontstaat een toolkit die aanvullend is op de bestaande werkwijzen en methodieken.

Voorbeeld:

In 2022 verwierf Museum Catharijneconvent een banier met Bijbeltekst van een Amsterdamse pinksterkerk met wortels in Ghana (RMcct348). Dergelijke banieren komen vaker voor bij Afrikaanse pinksterkerken en bij mensen thuis. Mensen die dat soort kerken niet bezoeken zijn over het algemeen niet bekend met deze banieren. De kerk met leden uit Ghana die het banier schonk, was zich niet bewust dat dit object iets is dat kenmerkend voor hen is. Zelf vonden zij dit niet zo'n speciaal object omdat ze het vaak zien. Door contact met het museum hebben ze ontdekt dat hun eigen erfgoed een lange historische achtergrond heeft - we hebben veel banieren van meer dan 100 jaar geleden in de collectie – en dat het bijzonder is dat zij deze traditie hebben voortgezet. Dat maakte hen trots, en dat het nu in de vaste opstelling van het museum te zien is, geeft hen een gevoel van erkenning en inclusie. Het was bovendien het eerste object in onze vaste opstelling dat de circa 200 pinksterkerken met Afrikaanse wortels in Nederland representeert, waardoor ook andere museumbezoekers zich nu bewust worden van de aanwezigheid en het erfgoed van deze gemeenschappen in Nederland.

12. Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere Belanghebbenden.

Museum Catharijneconvent, Rijksmuseum voor kunst en erfgoed verbonden met het christendom in Nederland, is penvoerder en projectleider. Bij dit project zullen (minimaal) een educator, een conservator en een erfgoed specialist betrokken zijn.

Partners in het project zijn:

1. Stichting SKIN (Samen Kerk in Nederland), de landelijke koepelorganisatie van internationale en migrantenkerken in Nederland (er zijn ca. 1.200 van deze kerken). Via SKIN is een netwerk van christenen met een migratieachtergrond bij dit project betrokken. Via dit netwerk zullen deze erfgoedgemeenschappen bereikt worden om participanten te werven voor m.n. activiteit 2, 3, 4 en 7.
2. Stichting Zendingserfgoed, experts en beheerders van een collectie op het gebied van protestants zendingserfgoed. Deze stichting is betrokken bij activiteit 1 (onderzoek ICE), 3, 5, 6 en 7.
3. Missiemuseum Steyl, experts en beheerders van een volkenkundige en natuurhistorische collectie die is verzameld vanuit rooms katholieke missionarissen. Deze stichting is betrokken bij activiteit 1 (onderzoek ICE), 3, 5, 6 en 7.

De Stichting Zendingserfgoed en het Missiemuseum Steyl zullen bij de volgende activiteiten betrokken zijn:

- ze nemen deel aan de nulmeting en workshop bij activiteit 1.
 - ze nemen deel aan de online voorbereidingssessie met participanten op hun museumbezoek
 - ze ontvangen de groep participanten en gaan met hen in gesprek over hun collectie.
 - ze zijn beschikbaar voor een diepte-interview
 - ze kijken als klankbord mee met de ontwikkeling van de toolkit, en geven feedback op de rapportage van onderzoekers.
 - ze zijn betrokken bij de organisatie van het slotsymposium.
4. Het Impact Centre Erasmus (ICE) is bij alle zeven activiteiten betrokken, en doet onderzoek naar de werkwijze van het project (voor meer informatie zie bijlage Specificatie Activiteiten).

Daarnaast zullen we ook samenwerking aangaan met het Wereldmuseum, die hebben laten weten 'heel graag deel te willen zijn van dit project', en met andere kerkelijke en maatschappelijke stakeholders vanuit ons netwerk. Daarbij denken we in het bijzonder aan:

> Autochtone christelijke gemeenschappen, omdat het koloniaal verleden van Nederland en de rol die bijvoorbeeld missionarissen destijds speelden, immers ook hun verleden is, en dit verleden ook nog steeds relevant. Hiertoe zullen we samenwerking aangaan met stakeholders uit deze gemeenschappen die gemotiveerd zijn om dit thema meer bespreekbaar te maken binnen hun achterban (aangezien hier ook sprake is van desinteresse of weerstand) om via hen participanten ook vanuit deze gemeenschappen te werven.

> Relevante organisaties en gemeenschappen met wortels in de voormalige koloniën, ongeacht hun religieuze identiteit. In eerdere projecten hebben we bijvoorbeeld contacten opgebouwd met Ketikoti030 en het Moluks Historisch Museum, en met hedendaagse kunstenaars die middels hun kunst reflecteren op deze thematiek. Binnen gemeenschappen met wortels in de voormalige koloniën is sprake van verschillende perspectieven op het verleden, en ook hierin willen we ruimte bieden aan meerstemmigheid en verschillende perspectieven op koloniaal en religieus erfgoed.

13. Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het Initiatief.

De participanten nemen in principe op vrijwillige basis deel. Er is een ruime vergoeding beschikbaar voor reis- en onkosten, inclusief dankjes. Wij vinden het redelijk dat als je op gelijkwaardige manier wilt samenwerken met erfgoedgemeenschappen dat er ruim budget beschikbaar is voor de vrijwilligers.

Participanten zullen dus afkomstig zijn vanuit de verschillende erfgoedgemeenschappen:

- a) Nederlanders met wortels in voormalige koloniën (christenen of met andere geloofsovertuigingen).
- b) Nederlanders zonder migratieachtergrond met interesse in relatie christendom en koloniale verleden (christenen of met andere geloofsovertuigingen).

Deze zullen geworven worden via het netwerk van Museum Catharijneconvent en de bij 12 genoemde partner- en samenwerkingsorganisaties.

Beoogde aantallen:

Act. 2: ca. 8 participanten. Dit zal de kerngroep vormen, die nauw betrokken is bij de ontwikkeling en uitvoering van het project, het projectteam adviseert en feedback geeft.

Act. 3: kerngroep (ca. 12-15) en via hun netwerk een bredere kring van belangstellenden die interesse hebben om musea te bezoeken en in gesprek te gaan over christendom & kolonialisme (ca. 10 per bezoek, 30 in totaal).

Act. 4: 5 bijeenkomsten georganiseerd in samenwerking met leden van de kerngroep en de organisaties waar zij bij betrokken zijn. Per bijeenkomst is het streven minimaal 20 deelnemers te bereiken, in totaal dus minimaal 100 deelnemers.

Act. 5 en 6: participanten vanuit de kerngroep zullen gevraagd worden om als klankbordgroep mee te lezen en feedback te geven (ca. 5).

Act. 7: de kerngroep en de organisaties of netwerken waar zij bij betrokken zijn, zullen de belangrijkste kanalen zijn voor de borging van de uitkomsten van het project. Streven is 25 participanten bij het symposium.

Act. 8: zo breed mogelijk passend bereik binnen de erfgoedsector ten behoeve van kennisdeling en -borging, via de netwerken van Museum Catharijneconvent, SKIN, Wereldmuseum, Missiemuseum Steyl, Zendingserfgoedhuis en de netwerken van de participanten.

Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en)

14. De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling.

Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro-netwerk en andere relevante doelgroepen.

Werk een plan uit voor kennisontwikkeling en -deling, inclusief de beoogde doelgroep(en) en omschrijf daarin hoe de resultaten van het initiatief worden gedeeld.

Denk ook aan type communicatiemiddelen, frequentie etc. De kosten hiervoor kunt u opvoeren in uw begroting.

Kennisdeling met erfgoedsector

Na presentatie van de toolkit dragen we als volgt zorg voor de overdracht naar en (bredere) doorwerking van de toolkit in het museale of erfgoedveld: de toolkit wordt online gepubliceerd en gedeeld via de website van het museum. Voor MuseumVisie, het kwartaalblad van de Museumvereniging, schrijft [REDACTED], conservator internationale kerken en coördinator SKIN, een artikel. Hiermee verwachten we ook middelgrote en kleinere (streek)musea te bereiken. De toolkit wordt aanvullend verspreid via bestaande netwerken van de Museumvereniging, Erfgoedstem en ICOM Nederland, waarmee zowel musea als instellingen die zich bezighouden met (post)koloniaal erfgoed worden bereikt. In samenwerking met het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) wordt een aanvullende route verkend richting educatieprofessionals.

Kennisdeling met erfgoedgemeenschappen

Erfgoedgemeenschappen gaan we via een persoonlijke benadering bereiken aangezien we uit ervaring weten dat persoonlijk contact het beste werkt. Onder de stakeholders van het museum en in het netwerk van SKIN zitten verschillende religieuze gemeenschappen voor wie de toolkit van grote waarde kan zijn. Er wordt een nieuwsbericht op de websites van SKIN en de PKN (Protestantse Kerk Nederland) geplaatst, binnen het netwerk van het Programma Toekomst Religieus Erfgoed, en via de VKB (Vereniging Kerkrentmeesterlijk Beheer) en hun e-learningreeks.

Kennisdeling met publiek

Dit project vormt voor Museum Catharijneconvent een eerste stap binnen een langer lopend onderzoeksprogramma naar Missie en zending en de doorwerking van het Nederlandse koloniale verleden in de erfgoedsector: op de langere termijn worden de geleerde lessen doorvertaald naar publieksaanbod, o.a. resulterend in een publiek toegankelijk digitaal kennisdossier en een tentoonstelling over christendom en kolonialisme (gepland 2030). Dit project verschaft meer inzicht in de impact die wij kunnen hebben op participanten en welke kennis, vaardigheden en houding daarvoor wenselijk is. Dit zal ons helpen gerichtere keuzes te kunnen maken voor kennisdeling en de tentoonstelling, zodat we daarmee optimaal kunnen bijdragen aan het maatschappelijke gesprek over deze thematiek. Het koloniale verleden werkt immers door in het heden, en er zijn daarom lessen die we kunnen leren uit dat verleden. In de koloniale context was sprake van onderlinge uitwisseling en beïnvloeding van verschillende religieuze en culturele contexten, tegen een achtergrond van ongelijke machtsverhoudingen. De huidige Nederlandse samenleving is ook multireligieus en multicultureel en er is nog steeds sprake van ongelijke machtsverhoudingen. Al is het anders dan in koloniale tijden, er zijn nog steeds groepen in de samenleving die minder zichtbaar zijn en wiens stemmen minder gehoord worden, zoals de groep christenen met een migratieachtergrond. Ons streven is middens religieus erfgoed een platform te bieden aan constructieve ontmoeting, uitwisseling, meer begrip en verbinding tussen verschillende groepen in de samenleving en daarmee bij te dragen aan betere en gelijkwaardigere verhoudingen.

Begroting

15. De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage). Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is geweest.

Wij hebben actief gezocht naar mogelijkheden voor cofinanciering. Hiervoor is een bijdrage toegezegd vanuit de Van Baaren Stichting. Ook dekt de Financiële regeling herkomstonderzoek koloniale collecties een deel van de kosten voor activiteit 2. Binnen deze regeling onderzoeken we samen met erfgoedgemeenschappen de rol van missies en zending in relatie tot inheemse maaktradities. Een aantal depotbezoeken overlapt met het FARO-activiteitenplan.

Met een aanvullende bijdrage van RCE/FARO is de dekking van het projectbudget compleet.

Daarnaast levert Museum Catharijneconvent een substantiële eigen bijdrage in de vorm van uren van eigen personeel.

Ingevuld door: [REDACTED]

Datum: 4 september 2025